

Risale-i Nur ve hikmet

Risâle-i Nur'la Onuncu âyet-i kerimenin meal ve hikmetlerine devam edelim. “(Allah) hikmeti dilediğine verir” (Bakara 269) buyruluyor. Devamında ise “Kime hikmet verilmişse ona büyük bir hayır verilmiştir, bunu ancak akıl sahipleri anlar” buyruluyor.

Bu âyet-i kerimenin tamamında üç hususa dikkat çekiliyor:

- a) Allah-ın hikmeti dilediğine vermesi,
- b) Hikmetin “hayr-ı kesir/çok hayır “olması,
- c) Bunu ancak akıl sahiplerinin anlayacağı.

Evet bir yönüyle “eşyadaki esrara vakıf olmak”, bir yönüyle “eşyada Allah’a bakan isimleri ve sıfatlarının mevcudata yansımalarını görmek”, bir yönüyle “varlıklardaki ilâhî sırrı farketmek” demek olan hikmet, Âyetin devamında ifade edildiği üzere, çok büyük bir hayır ve manevî bir hazine olduğu için bunun verilmesi doğrudan ilâhî bir meşietle gerçekleşiyor. Yani Allah bunu kime dilerse ona veriyor. Bu kadar açık beyana rağmen “nasıl verebilir” diye sormak kimsenin hadi olamaz. Böyle bir sorgulama, su-i edeptir.

İşte böylelerden birisi, merhum Hasan Basri Çantaya sormuş: “Hocam Kur’ân-ı Kerîm’de Bediüzzaman ve eserlerine işaret varmış deniyor olur mu böyle şeyler”? deyince Merhum:”Neden olmasın? Siz Allah’ın (cc) “Bu kitap da kuru yaş her şey vardır” veya olmayan birşey yoktur” (Enam Sûres, 59) âyet-i kerimesine inanmıyor musunuz? Hatta bana da, işaret var da, çok küçük olduğu için göremiyorum” demiş. Yani bu; “herşey olur, fakat Bediüzzaman olamaz anlamına gelir ki, insanı küfre götürür akıllı olun diye uyarılmış. Fakat; bazılarının hırs ve hasetten gözü döndüğü için bu gerçekleri görüp idrak edemiyor.

Diğer taraftan onun başka bir âyetinden biz biliyoruz ki, “O duâlara icâbet edendir” (Bakara 186). Yani kim ne isterse hikmetine muvafık olmak şartıyla O verir, bahş eder. Esasen âyet “O hikmeti dilediğine verir” buyururken kullarını “hikmetini istemeye, ondan hikmet talep etme duâsında bulunmaya” dâvet ve teşvik ediyor.

Nitekim önceki peygamberler döneminde olup, gibi Resul-i Ekrem (asm) dönemi ve daha sonraları da uzun süreli ve samimî hikmet arayışına ve tefekkürüne girenler’e Allah meşietleriyle hikmet hazinelerinden vermiş. Bu zevat konuşmalarıyla, irşadlarıyla, kaleme aldıkları eserleriyle hikmet denizinden inciler, elmaslar, yakutlar devşirip paylaşmışlardır.

Ahırzamanda ise en çaplı, en ısrarcı, en halis, en küllî “hikmet avcısı, diğer bir ifadeyle hikmet duâcısı olarak Said Nursî’yi

görüyoruz. O Allah'ın kendine verdiği muhteşem zekâ, eşsiz muhakeme gücü, sarsılmaz irade kuvvetiyle “mahzâ hikmet” olan Kur'ân'ın peşine düşmüş-yaşadığı şartlar ne olursa olsun- Kur'ân'daki hakikatleri, Kur'ân'daki hikmetleri aramaya, bulmaya ve anlamaya odaklanmıştır. Meselâ Birinci Dünya Savaşı'nda cephede bile Kur'ân'daki âyetlere, âyetlerdeki kelimelere, kelimelerdeki diziliş ve işaretlere yoğunlaşmış. Allah da onun bu cehd ve gayretine icâbet etmiş, böylece sayısız ilâhî elmas ve hikmetlerle dolu İ'şaratü'l İ'caz tefsir-i telif edilmiştir ve tarih-i beşer bu tefsir'in emsalini kaydetmemiş, meydandadır bakılabilir.

Şartların değişip esarete düşmesi Said Nursî'yi hikmet arayışı ve avcılığından alıkoyamamış, bitip tükenmek bilmeyen fikir yolculuğu devam etmiştir. Nitekim yurda döndükten sonra bilâhare, müstebit idâreciler tarafından Barla'ya sürüldüğünde bu yolculuk aynı gayret, samimiyetle devam etmiş, ne zahmetler onu yıldırabilmiş, ne de rahatlar onu rehavete sevk edebilmiştir. Gerçi belki hiç rahat yüzü bile görmemiştir. O, bazan Çam Dağı'nda, bazan Katran Ağacı'nda ve bazan çınar ağacında, geceler boyunca “Hâkim-i mutlak” olandan hikmet talep etmeyi sürdürmüştür. “Mu'cibü'd-dâvet”olan Allah da, elbette bu duâ ve tefekkürlere rahmet ve hikmetiyle icabet etmiş ve Bediüzzaman burada, manevî bir Kur'ân tefsiri olan Risale-i Nurlar'ı “hikmet” ve “rahmet” temelli olarak te'lif etmeye muvaffak olmuştur.

Said Nursî cephede, sürgünde, çeşitli başka olumsuzluklar içinde sürdürdüğü hikmet avcılığına, müstebitlerin diğer bir zulmü olarak onu gönderdikleri hapishanede de, devam etmiştir. Meselâ; Eskişehir Hapishanesi'nde İsm-i Azam veya İsmi Azamın altı nurundan bir nuru olan İsm-i Hakem'i telif etmiş, burada, bütün kâinatta nasıl muhteşem bir “hikmet”in bulunduğunu gözler önüne sermiştir.

Sözün özü: Said Nursî bütün hayatı boyunca, içinde yaşadığı siyasî ve sosyal şartlar ne olursa olsun hali ile, kâli ile beden ve kalbi ile “hikmet” talebinde bulunmuş, Allah da meşiet-i Rabbaniyesiyle ona serapa “hikmet hazineleri” demek olan Risale-i Nur-u ihsan ve ikram etmiştir.

Denilebilir ki Risale-i Nurlar bir yönüyle “mücessem bir hikmet” hazinesi, Said Nursî'de de, mücessem bir “hikmet timsali”dir.

Âyet-i kerimenin ifadesinden hareketle yine denilebilir ki, Risale-i Nur “hayr-ı kesir”dir. Öyleki samimî olarak onu okuyup mütalâa edenleri, bu Külliyyat Allah'ın inayetiyle “tahkik-i iman'a, ebedî necat'a” ulaşmasına vesile olmaktadır.

Yine âyet-i Kerimenin ifadesinden hareketle bunu “akıl sahipleri” yani Allah'ın (cc) bahşettiği muhakeme gücünü kullanarak bu eserleri inceleyenler onun gerçekten Kur'ân-ı Hâkim'e güzel ve parlak bir ayna olduğunu yakinen müşâhade edebilirler.

Hakîm olan Kur'ân, hikmeti gereği her asırda kendine muhataplar bulmuş, “hikmet” cevherlerini bulan, bunları muhtaçlarla paylaşan şahıs ve çevrelere remzen veya imaen işaret etmiştir. Onları tebrik edip alkışlayabilir. Diğer insanları bunlardan yararlanmaya bir nevi teşvikte bulunabilir.

Risale-i Nur'da, ahirzamanda tam bir “hikmet manzumesi” olduğundan Kur'ân'ın işaretine mazhar olması hiç de yadırganacak bir husus addedilmemelidir.

Nitekim müellif bu tür işaret-ı Kur'âniyelere “Allâh-ü â'lem” kaydını düşerek asla şahsını öne çıkarmayıp “Böyle düşünenlere hakkımı helâl etmem” diyor.

Hem Kur'ân'ın İ'cazına işaret etmek, hem de, insanların bu muhteşem Kur'ân tefsirinin kıymetini bilerek okuyup imanlarını kurtarmaya teşvik etmek üzere bu âyetten söz ediyor.

Bu bağlamda Said Nursî önce “Risâle-i Nur'un” müstesna bir hassasının ism-i Hakem ve Hakim'in mazharı olup bütün safahatında, nizam ve intizam-ı kâinatın ayinesinde ism-i Hakem ve Hakim'in cilveleri olan “Hikmet-i Kutsiyeyi ve Hikmet-i Kur'âniyeyi” ders verdiğini beyan ediyor, ardından da, bazı ulemânın iştirak ettikleri ebced hesabına atf yaparak, söz konusu âyetin 1322 ederek, Risale-i Nur müellifinin âlet ilimlerini bitirip başını kaldırarak “Hikmet-i Kur'âniyeye müteveccih olarak ‘Hadim-ül Kur'ân’vaziyeti aldığı tarihe işaret ettiğini belirtiyor.

Bu yaklaşım sonuç itibariyle işari bir çıkarımdan ibarettir. Bazıları bu çıkarıma iştirak etmeyebilir. Bu kişilerin kendi tercih ve kararlarıdır. Ama Risale-i Nurlar'ın Kur'ân okyanusundan inciler derleyen bir Külliyyat olduğuna kimse itiraz edemez ve etmemelidir. Çünkü Külliyyatın; âyetleri ele alışı, âyetlerle kâinat kitabını yorumlayışı; kâinatta nasıl bir "hikmet" olduğunu gözler önüne serdiği tek kelimeyle muhteşem ve orijinaldir. Ve nihayet öteki yüzlerce orijinal yaklaşımı da, metodolojisi ile ortadadır!

Bize göre Risale-i Nurlar'ın insanlara ihtiyacı yoktur, fakat insanların bu mübarek ve ihtişamlı Kur'ân'ın hakikî tefsirlerine ihtiyaçları pek çoktur. Onun için, Kur'ân'ı anlamak; iman esaslarını anlamak, ibadetlerin mahiyetini anlayıp zevkine varmak için bu cehd ve gayret zarureten lâzımdır.

ON BİRİNCİ ÂYETİN MEALİ VE TEFSİRİ

"Onlara kitabı, hikmeti öğretir ve onları temizleyip arındırır. (Bakara 129) buyruluyor.

Âyetin tamamı ise: "Rabbimiz! İçlerinden onlara bir peygamber gönder; onlara âyetlerini okusun, kitabı ve hikmeti öğretsin ve onları her kötülükten arındırsın. Şüphesiz Sen mutlak güç sahibisin, hüküm ve hikmet sahibisin." denilmektedir.

Bir duâ cümlesi olan bu âyette, Hz. İbrahim ve Hz. İsmail, "Allah'ım onlara içlerinden bir peygamber gönderde, insanlara kitap ve hikmeti öğretsin, ayrıca onları her türlü kirden arındırsın" diye duâ ediyorlar.

Baktığımızda Hz. İbrahim'in soyundan gelen Resul-i Ekrem (asm), Allah'ın bu duâlara da icabetin bir gereği olarak Kur'ân'la gelip yani gönderilip insanlara hem kitabı ve hikmeti öğretiyor hem de insanları küfür, şirk, isyan, kötülük gibi her çeşit olumsuzluklardan temizleyip müzekka kılıyor diye görüyoruz.

Görüldüğü gibi bu âyette nebevî misyonun gereği çerçevesinde üç hususun altı çiziliyor:

- a) Kitabı öğretmek,
- b) Hikmeti öğretmek,
- c) Tezkiye etmek

En genel ifadesiyle âyetteki "kitap"tan maksad "vahiy"; ya da vahiyle birlikte kâinat yani, kitab-ı kâinat; "hikmet"ten maksat; vahiydeki ve kâinat kitabındaki incelikler, hazineler, sırlar; tezkiyeden maksat, insanları bedeni ve manevî her türlü kirden arındırmak.

Bu üç misyonu temelde Kur'ân-ı Hakim, Kur'ân'ın mübelliği ve ilk muhatabı olarak Resul-i Ekrem (asm) gerçekleştirdi ve bir manada gerçekleştirmeye devam ediyor.

Her asırda Kur'ân'ın ve Resul-i Ekrem'in (asm) talebeleri demek olan binlerce âlim, salih mürşid zatlar özellikle de mücedditler, bu misyonu kendi çaplarında eda etmeye çalıştılar. Bugün de yeryüzünde çeşitli ölçeklerde bu misyon bir şekilde eda edilmeye çalışılıyor.

Biz ahirzamanda yaşıyoruz. O halde asrımızda bu misyonu kim ya da kimler nasıl ve hangi ölçekte yerine getirmeye çalışıyor, diye sormamız gerekiyor.

Bu üç misyonu tek tek ele alıp soralım. Kitabı yani vahyi (ve bir anlamda onun açılımı olan kâinat kitabını) Risale-i Nur bu zamanda en mükemmel bir şekilde öğretiyor mu?

Hakkaniyetli olarak düşündüğümüzde bu soruya "evet" diye cevap vermek gerekiyor. Gerçekden Kur'ân'ın temel mesajlarını (Tevhid, Nübüvvet, haşır, ibadet ve adalet) Risale-i Nur aklî bürhanlarla eşsiz şekilde açıklıyor. Meydandadır.

İkinci misyonla ilgili olarak Risale-i Nur "Hikmeti" en güzel ve en ekmel şekilde öğretiyor mu?

Yine bu soruya hakkaniyetli bir şekilde cevap vermek gerekirse “evet” demek icap ediyor.

Çünkü Risale-i Nur bir bakıma baştan sona kadar “hikmet” kitabıdır, denilebilir. Külliyat’ın hemen her yerinde kâinattaki hikmet hazinelerinden bahseder.

Meselâ şu ifadelere bakalım:

“...İsm-i Hakemin tecelli-i azamı şu kâinatı öyle bir kitap hükmüne getirmiş ki, her sahifede yüzer kitap yazılmış; ve her satırında yüzer sayfa derc edilmiş; ve her kelimesinde yüzer satır mevcuttur; ve her harfinde yüzer kelime var; ve her noktasında kitabın muhtasar bir fihristeciği bulunur bir tarza getirmiştir. O kitabın sahifeleri, satırları, ta noktalarına kadar yüzer cihette Nakkaşını, kâtibini öyle vuzuhla gösteriyor ki, o kitab-ı kâinâtın müşahedesi, kendi vücudundan yüzderece daha ziyade kâtibinin vücudunu ve vahdetini ispat eder. Çünkü bir harf kendi vücudunu bir harf kadar ifade ettiği halde, kâtibini bir satır kadar ifade ediyor.” (30. Lem’a, Üçüncü Nükte)

Acaba asrımızda “hikmet”i, yani Allah’ın Hakim isminin tecellisini -bütün kâinata yansıyan ve bütün varlıklarda yankılanan- boyutu ile bundan daha veciz, daha kapsamlı anlatan başka bir kaynak var mıdır?

Üçüncü misyonla ilgili olarak asrımızda tevhid-i hakikiyi aklî ve naklî delillerle en güzel şekilde açıklayarak insanları en büyük kir olan ve Allah’ın affetmeyeceğini söylediği küfür ve şirkten kurtarıp tezkiye-i kalbe kavuşturan Risale-i Nur’dan başka kaynak var mıdır?

Bilfarz olsa bile, Risale-i Nur bu üç misyonu ahirzamanda en ekmele şekilde yerine getiren bir kaynak değil midir? Eğer böyleyse -ki, elhak böyledir- Kur’ân’ın, böyle bir hizmetkârına bir şekilde delâlet etmesi, işarette bulunarak okuyanları teselli etmesi, bilmeyenleri ona teşvik etmesi onun i’cazına ve hikmetine uygun değil midir?

İşte Said Nursî bu âyetle ilgili olarak Risale-i Nur’un “bir hikmet-i Kur’âniye” olduğunu kaydettikten sonra söz konusu âyetin makamı cifrisinin 1302 ederek Risale-i Nur müellifinin Kur’ân dersini aldığı tarihe tam tamına tevafukla remzen, Kur’ân’ın bahir bir bürhanı olan Risale-i Nur’a işaret ettiğini beyan ediyor.

Hakkaniyetli olarak düşünüldüğünde bu işaret-ı Kur’âniye’ye itiraz etmenin hiçbir karşılığı yoktur ve olamaz!

Şemseddin ÇAKIR